

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ: НАВС, 2013. 22 с.

8. Шевченко Т.В. Тактика легендованого спілкування при проведенні оперативної установки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ: НАВС, 2015. 20 с.

9. Венедіктов А.А. Участь оперативної служби у боротьбі зі злочинами у сфері наркообігу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.04. Одеса: ОДУВС, 2009. 20 с.

10. Краснобрижій І.В. Правові, організаційні та тактичні основи взаємодії підрозділів ДСБЕЗ з іншими оперативними підрозділами МВС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2010. 19 с.

11. Неманов А.Ю. Теоретико-прикладні засади участі підрозділів оперативної служби МВС України у протидії отриманню та наданню неправомірної вигоди: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів: ЛьДУВС, 2014. 20 с.

Волошина М. О.,

кандидат юридичних наук,
доцентка кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Калашнік Є. О.,

здобувач вищої освіти II курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ СЕКРЕТНОГО КОМЕРЦІЙНОГО ДІЛОВОДСТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Розглядаючи концепцію ефективного зберігання комерційної таємниці в аспекті службової інформації, доцільно згадати слова Уінстона

Черчілля: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Комерційна таємниця належить до різновидів службової інформації, що не є власністю держави, однак ця сфера не є виключенням у необхідності ведення секретного діловодства, яке є більш своєрідним у порівнянні з секретним діловодством, наприклад, у системі Національної поліції, чи інших структурах правоохоронних органів [1].

Досліджуючи стан опрацювання як теоретичних основ, так і практичних методик захисту комерційної таємниці службового користування, варто зазначити, що з позиції наук вони є досить малодослідженими, що обумовлює значну актуальність обраного дослідження. Виокремлюючи науково-правове підґрунтя цього дослідження варто відмітити таких вчених як Г. Андрощук, Д. Баюра, В. Іващенко, С. Ільяшенко, Ю. Капіца, Р. Дроб'язко, Н. Іваницька, Т. Іванюта, Г. Богородченко, А. Бондаренко, В. Дроб'язко, П. Клименко, С. Князєв, Б. Кормич, П. Крайнев, А. Марущак, та інші, однак, зазначена проблематика й на даний момент знаходиться на стадії безперервних досліджень.

У частині 1 статті 36 Господарського кодексу України поняття «комерційна таємниця» визначається в наступному вигляді. Комерційна таємниця - це відомості, пов'язані з виробництвом, управлінням, технологією, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання [3].

До комплексу даних, що становляться комерційну інформацію можуть належати:

- відомості комерційного та організаційного характеру;
- відомості виробничого чи технічного спрямування;
- відомості, що у відповідності до чинного законодавства можуть бути віднесені до комерційної таємниці, якщо законом не визначене протилежне.

Статут товариства (підприємства) є основним документом цієї ж установи, цей документ закріплює положення про те, що підприємству надається право на зберігання комерційної таємниці, а також на забезпечення її захисту. В ньому мають зазначатися відомості про те, кому надане право визначати порядок захисту комерційної таємниці.

При цьому, керівники підприємств все ж зобов'язані надавати визначене коло відомостей, що містять комерційну таємницю органам

державної виконавчої влади, що здійснюють контроль, а також правоохоронним органам й іншим юридичним особам чітко у відповідності до чинного законодавства за їх вимогою [2].

Аналізуючи актуальну інформацію з обраної тематики зазначити варто також і те, що грифи, які проставляються на документах комерційної таємниці не повинні збігатися з грифами, які використовують у сфері захисту державної таємниці, такі як: «Таємно», «Цілком таємно», «Особливої важливості». Переважно на документах, в яких міститься комерційна таємниця, зазначають гриф «Комерційної таємниці» (КТ), проте, не можна виключати й можливість застосовувати гриф «Для службового користування» (ДСК).

Таким чином, поступово переходимо до аспектів документування службової, зокрема комерційної інформації, а також порядку роботи з документами, що містять комерційну таємницю, значений процес називається секретним діловодством. Вже зазначене секретне діловодство загалом ґрунтується на тих самих принципах, що й загальне, тобто несекретне, однак, водночас має деякі відмінності, зумовлені конфіденційністю документованої інформації.

Досліджуючи сферу діяльності загального діловодства, варто зазначити, що поширюється воно переважно на дії зі сфери управління підприємством, що закономірно включає в практичній більшості управлінські документи, секретне ж діловодство може поширюватися майже на усі види діяльності, тобто загалом й технічні, й управлінські, й, навіть, дані працівників – кадрова та виробнича діяльність. Тобто до документів, що становлять комерційну таємницю, можуть належати й зазначені кадрові документи, проте не усі, наприклад, особові справи провідних фахівців підприємства, які є авторами комерційних ідей, розробок, займаються певними відкриттями, спорудили винаходи, розробили новітні технології тощо під час роботи на безпосередньо конкретному підприємстві. Особові справи таких працівників можуть містити їх характеристики та звіти про діяльність, перспективні плани роботи тощо, які також можна відноситися до переліку документів, що містять комерційну таємницю.

Зазначаючи ж необхідність якісного забезпечення захисту комерційної таємниці доцільно згадати яскравий приклад зберігання секрету рецептури відомого напою «Coca-Cola», який і досі лишається

повністю невідомим. Однак, цю рецептуру могли б відразу ж запатентували, тоді її власник отримав би виключні права на термін дії патенту, внаслідок чого істотно б збагатився, але після закінчення цього терміну використовувати рецептуру міг би хто завгодно, а ось у формі комерційної таємниці вона охороняється й досі, тобто дотепер є закритою та невідомою для інших осіб, що і приносить її власникові неабияку конкурентну перевагу, а також дійсно значиму репутація серед конкурентів та суб'єктів господарювання загалом. Проте, закономірним є те, що для того, аби будь-яка інформація охоронялась як комерційна таємниця лише бажання конкурувати та лишати свої особливості господарювання мало. Підприємство на загальному рівні має затвердити та здійснити комплекс дій, що спрямовані на засекречування інформації та запобігання її розголошення. Тобто врегульована Статутом діяльність, що полягала б у цілеспрямованій кампанії підприємства зі збереження секретних відомостей розробки власних проектів чи аспектів виробництва, господарювання.

Задля якісного та ефективного врегулювання правовідносин з трудовим колективом щодо користування комерційними таємницями, доцільно застосовувати індивідуальні, проте спрямовані на цілий колектив договори. Також, важливо виокремити чітко зазначені права та обов'язки керівників з однієї сторони, та права й обов'язки трудового колективу, з іншої сторони, щодо користування секретною службовою інформацією. Це може бути подано у вигляді того, що «в цілях перешкоджання витоку інформації, що становить комерційну таємницю, може завдати підприємствам матеріальної шкоди, у зв'язку з чим, на адміністрацію покладається обов'язок впровадити систему заходів для її охорони і захисту, а на членів трудового колективу, в свою чергу, покладається обов'язок виконання встановленого на підприємстві порядку охорони та захисту комерційної таємниці». Як відповідальність членів трудового колективу за порушення порядку роботи з інформацією, що визнана комерційною таємницею, в колективному договорі можна передбачити позбавлення (або зменшення розміру) премії, відсторонення від роботи з такою інформацією, притягнення до дисциплінарної відповідальності, передбаченої ст. 147 КЗпП України [4].

Підсумовуючи, зазначу, термін «комерційна таємниця» виступає досить системною категорією, що поєднує в собі комплекс заходів з її як

затвердження та підтримання, так і здійснення ефективного захисту, без яких секретне діловодство втрачає будь-яку цінність, а підприємство може зазнати критичних збитків. Власник комерційної таємниці самостійно та на власний розсуд визначає зміст її захисту та механізми реалізації, в Україні правове регулювання зазначених правовідносин, що пов'язані з використанням і охороною комерційної таємниці, здійснюється на законодавчому рівні надто загально, тому ми схилиємося до локальних методів та заходів, що є індивідуальними й конкретизованими. На даний момент, в українському законодавстві все ж відсутній окремий спеціалізований закон про комерційну таємницю та відповідальність за її порушення (тобто механізми правової охорони). Основним нормативним підґрунтям є Господарський та Цивільний кодекси України, однак, у вище наведених законодавчих актах не передбачені порядок віднесення інформації до комерційної таємниці, підстави виникнення прав суб'єктів на комерційну таємницю, порядок доступу до неї, для цього є можливість створення якісного акту – Статуту безпосереднього підприємства, проте якість його регламенту та чіткість зазначених норм залежить виключно від керівників цього ж підприємства, власне, як і цілком відповідальність за функціонування суб'єкта господарювання в правовому просторі на території України загалом.

Список використаних джерел:

1. Заочний курс: загальне діловодство на підприємствах різних форм власності. Частина № 10 с.1-18.
2. Зубок М. І. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку / М. І. Зубок, Р. М. Зубок. Київ. Істина, 2004. 144 с.
3. Господарський кодекс України Документ 436-IV. Редакція від 06.10.2021, підстава - 1630-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> .
4. Кодекс законів про працю України Документ 322-08. Редакція від 14.08.2021, підстава - 1667-IX, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> .
5. <https://www.kadrovik.ua/content/osoblivosti-roboti-z-dokumentami-shcho-mistyat-kommerciynu-taiemnicyu-pidpriemstva> .